

intervju

Roman Uranjek

• Was ist Kunst •

NSK

novi modeli

država v času

NSK država v času je država, ki za razliko od ostalih ni prostorsko omejena, njen državljan pa lahko prostovoljno postane kdorkoli, tudi z namišljeno identiteto.

Petra Svetina

Bolj kot si kreativen, boljši državljan si, pravi nenapisano pravilo. Danes NSK država v času šteje že preko 9000 prebivalcev - sicer prebivalcev različnih 'uradnih' držav. Združujejo množico narodnosti, poklicev, izobrazb in ne nazadnje tudi družbenih slojev. Spletne strani NSK države v času dnevno obiše več kot 3000 radovednežev s celega sveta, med imetniki potnih listov NSK države, narejenih po mednarodnih standardih, pa najdemo tudi nekaj osebnosti svetovnega formata: italijanskega slikarja Michelangela Pistoletta, britanskega teoretika in publicista Alexeia Monroea in številne druge.

Ta v bistvu umetniški projekt je Evropa označila za svojevrstni fenomen sodobne umetnosti, ki je doživel tudi politične razsežnosti. O njem sva se pogovarjala s slikarjem Romanom Uranjekom, članom umetniške skupine Irwin in Novi Kolektivizem ter enim od ustanoviteljev NSK države v času.

Zakaj ste ustanovili lastno državo?

Mislím, da bi imel vsak od dvanajstih ustanoviteljev svoj odgovor na to vprašanje.

Zaradi številnih razstav po celem svetu smo veliko potovali. Na prelomu devetdesetih let- po padcu Berlinskega zidu, razpadu Jugoslavije in nastanku nekaterih vojnih žarišč v vzhodni Evropi- smo v tujini naleteli na številna vprašanja o vojni pri nas. Vedeli smo, da se moramo kot umetniki na trenutno situacijo odzvati. Ugotovili smo, da so posledica vojne predvsem številni prebežniki, ki morajo v naglici zapustiti svoje domove in brez dokumentov, brez identitete naletijo na velike težave

pri prečkanju državnih mej. Dobro se spomnim dneva, ko se nas je pet Irwinov vozilo v avtomobilu na razstavo v Nemčijo in odločili smo se, da pričnemo izdajati potne liste za vojne prebežnike. Potni listi so tako bili povod za preimenovanje našega umetniškega

gibanja Neue Slowenische Kunst v NSK državo v času. Za razliko od ostalih držav, kjer je vojna posledica želje po novem ozemlju ali naravnih bogastvih, mi nimamo nobenega ozemlja, živimo samo v času in zaradi tega nismo nikomur nevarni.

Pa so imetniki vaših potnih listov zares lahko prečkali državne meje? Kako ste dosegli njihovo veljavnost?

V tistem času se je v Evropi formiralo kar nekaj novih držav. NSK država v času dejansko ni obstajala, zato tudi ni bila na seznamu prepovedanih držav. Izdajali smo dve vrsti potnih listov: navadne in diplomatske. In ko se je nekdo na meji pojavil z našim diplomatskim potnim listom, so se številni cariniki raje izognili morebitnemu diplomatskemu škandalu, zato so ga

spustili čez mejo. To je bil bolj psihološki moment.

Podobno izkušnjo ima naš kolega Admir Kenović, filmski režiser. Ko je dobil diplomatski potni list NSK države, ni imel več težav na poti na Dunaj ali v Budimpešto, kamor je hodil montirat

svoje filme. Pred tem so ga v Zagrebu vedno ustavljali in zasliševali, zato je redno zamujal na vlak. Nekoč, ko se je kot imetnik diplomatskega potnega lista vračal v Sarajevo z letalom, pa mu je Unprofor na letališču celo priredil častno stražo.

Bolj kot si kreativen, boljši državljan NSK države v času si.

Kakšen je vaš odnos do države kot formalnega sistema?

Občasno zavidam umetnikom iz večjih držav, saj jim je veliko stvari poenostavljenih. Vsak umetnik ima zagotovljeno podporo domačih zbirateljev. Splošno znano je, da osebe, ki se zanimajo za umetniška dela, vedno naprej kupijo dela nacionalnih umetnikov. Šele kasneje njihova kolekcija postane internacionalna. Te države so tudi finančno močnejše od Slovenije.

Kot razumem, obstajajo elementi, ki posameznika povezujejo z državo?

Seveda. Nam se je zgodila zgodba države NSK v času. Ko smo leta 1992 pričeli izdajati potne liste, smo se gibalno izključno na polju umetnosti. Čez deset let so se za naše potne liste začeli

Mi nimamo nobenega ozemlja, zaradi tega nismo nikomur nevarni.

zanimati številni prebivalci Nigerije. Država NSK sedaj šteje več tisoč državljanov, ki prihajajo iz tega predela Afrike.

Na spletnem portalu Republike Slovenije se je takrat pojavilo opozorilo vsem prosilcem potnih listov NSK, da

foto: anthe Pristopa

"Poslovneži običajno umetnikom pomagamo tako, da smo donatorji, zbiratelji, sponzorji, ... NSK pa nam ponuja mnogo več: od njih se v resnici lahko učimo mednarodnega marketinga. Ta temelji na konceptu "involvementa" oz. vključenosti, ki so ga razvili do perfekcije, celo do te mere, da so ustvarili NSK državo. Zato sem ponosen imetnik njenega diplomatskega potnega lista."

Franci Zavrl, partner Pristopa.

se morajo za dokumente države NSK obrniti drugam. Obvestilo smo fotokopirali in iz tega naredili umetniško delo. Fikcija je tako naredila interakcijo v realnost. Realnost se je zgodila skozi fikcijo, skozi umetnost se je zgodila realnost, Nigerija.

Ali obstajajo morda pravila, na podlagi katerih deluje NSK država?

NSK državo smo ustanovili brez kakršnekoli listine. Obrazložitev države NSK je od ustanovitelja do ustanovitelja različna, saj smo vsi posamezniki s svojim lastnim pogledom na preteklost in v prihodnost. Lahko rečem, da gre za bogastvo interpretativnega polja, za razliko od ideološke umetnosti kot je, na primer, socialrealizem, za katerega je bila značilna ena sama razlaga. Menim, da so razlike v interpretacijah nekaj izjemnega. Pričajte o tem, da smo bolj živi kot kadarkoli prej.

Ko se posameznik ne poistoveti več s projektom, lahko izstopi. Se je kdaj zgodilo, da ste nekoga izključili vi sami?

Smo najbolj demokratična država v tem smislu, da nimamo pravice zavrniti nobenega, ki zaprosi za državljanstvo NSK. Nekateri so zelo ustvarjalni pri oblikovanju svoje identitete. Spomnim se zakonskega para, ki sta nam posredovala fotografijo za potni list, na kateri sta se njuna portreta prekrivala v kolažu. Postala sta ena oseba s kombinacijo njunih imen, navedenih na dokumentu. Veliko predstavnic ženskega spola se želi na svojih fotografijah pomladiti. Pravih podatkov ne preverjamo. Podpiramo pa vse kreativne predloge.

Kakšni so načrti za prihodnost?

NSK država živi svoje življenje. Oktobra 2010 v Berlinu imetniki potnih listov

NSK samoiniciativno organizirajo prvi kongres državljanov. Glavna organizatorja tega projekta sta Alexei Monroe, avtor knjige o državi NSK, in Haris Hararis, oblikovalec spletnih strani NSK, ki so nastale pred desetimi leti v Atenah.

Državljeni so tako prevzeli vodilno vlogo in postali kreativni del države NSK v času. Mi smo s projektom pričeli, oni pa sedaj vodijo neke vrste paradigmo 21. stoletja pri nas. Kar ocenjujem kot dobro. V prihodnosti si želimo postaviti razstavo o državi NSK, saj imamo v strukturi naših državljanov veliko kvalitetnih umetnikov, ki so enakovredni ameriškim, nemškim ali katerim drugim umetnikom.

Kaj pričakujete od kongresa državljanov NSK v Berlinu naslednje leto?

V bistvu lahko samo sklepamo ali špekuliramo. Zagotovo se bo zgodilo več, če bomo manj prisotni. Nočemo si jemati pravice, da bi dogodek usmerjali.

NSK država živi svoje življenje. Manj kot smo prisotni, bolje je. Državljeni so prevzeli vodilno vlogo.

Smo pa radovedni, zato bomo vsekakor celoten potek kongresa dokumentirali. Tja se odpravljamo bolj kot pomoč, če jo bodo potrebovali. Mogoče bomo predavali.

Verjetno bomo tudi skušali postaviti razstavo ljudske umetnosti države NSK ali fotografsko razstavo. Navezali smo stik z enim glasbenim producentom in morda se obeta CD NSK države, avtorji bi bili vsekakor naši državljeni.

Kakšna je torej vaša funkcija kot ustanovitelj države NSK?

Otroku, ko se rodi, pomagaš shoditi in

to smo storili, to funkcijo smo opravili. Država se razvija naprej, v prihodnosti jo lahko prevzame tudi kdo drug. Torej manj kot smo prisotni, bolje je za državo. Konec 20. stoletja pa je v sodobni umetnosti prevladovalo stališče Marcela Duchampa, ki je menil, da je najhujši sovražnik umetnosti ravno okus.

Kakšen je odnos NSK države do managementa?

Leta 1990 smo s vrnili iz New Yorka, kjer smo imeli galerijo. Ugotovili smo, da v Sloveniji ni internacionalnih zbirateljev. Začeli smo predavati in petim slovenskim zbiralcem pomagali pri nakupu naših slik. Oblikovala se je skupina, ki je leta 90 naredila genialno potezo, tako da je podprla projekt Art2000+. Moderna galerija je takrat tudi z njihovo pomočjo lahko kupila petdeset ključnih umetniških del iz

vzhodne Evrope in ustvarila močno zbirko, ki nam jo zavidajo marsikje po svetu. To je prva tovrstna zbirka na svetu.

So med vašimi državljani tudi managerji, slovenski managerji? Ali pa je to skrivnost?

Ni; ne. Vedno znova smo presenečeni nad tem, kdo vse so naši državljani, nimamo pa pregleda nad seznamom

imetnikov potnih listov NSK države, saj prošnje neposredno naslovijo na Sekcijo za kreativno birokracijo. Vem pa za Francija Zavrla.

Kako bi opisali management NSK države? Kakšni so vaši managerji? Bolj ustvarjalni?

To so ljudje, ki so odprti do sodobnega in s poslušom za svoj čas. Pri zbirateljih velja dejstvo, da bolj kot si konzervativen, dražje plačuješ; za bolj kot si sodobno usmerjen, velja obratno. Sodobni umetniki imajo relativno nizko ceno in s pomočjo dobrega svetovalca oz. če imaš sam občutek zanje, si

lahko hitro ustvariš lepo kolekcijo, ki ima tudi večjo vrednost. Nekdo, ki je konservativnejši, bo za enega impresionista odštel veliko več denarja.

Kakšen tip voditeljstva predlagate v prihodnosti?

Sodoben voditelj je predvsem tisti, ki želi ustvariti novo paradigmo sodobnega sveta, katere del je vsekakor sodobna umetnost, ki je, če ne drugega, najboljši kronist časa. In mi pretekli čas konstruiramo skozi umetnost.

V kompleksnejših zgodovinskih obdobjih je bil idealen čas za nove voditeljske zvezde. Se nam v prihodnosti ponovno obeta kakšna?

Rad bi se omejil na sodobno umetnost, saj izkušnja uči, da so se preroki večinoma motili. Bolj so mi pri srcu

Cariniki so na začetku imetnike diplomatskih potnih listov NSK države raje spuščali čez mejo, kot da bi tvegali morebitni diplomatski škandal.

konstruktivni dialogi, ki potekajo. Prorok kot takšen je zgodovinsko dejstvo, nima pa zame večje vrednosti kot nekdo, ki je bil konstruktiven. Leta 2000 so izvedli anketo. 500 ljudi so vprašali, kdo je bil najpomembnejši človek prejšnjega tisočletja. Rezultati so pokazali, da to ni bil politik, temveč Gutenberg, izumitelj tiska, ki je omogočil, da se je znanje razširilo.

Kakšna je etika v vaši državi?

Na zadnji strani potnih listov imamo napisan kodeks. Ko govorimo o moralni v umetnosti, pa bi se naslonil na Oscarja Wilda, ki je napisal, da ne obstaja moralna ali nemoralna knjiga, temveč le dobra ali slaba.

Kakšne so pa po vašem vrednote, ki prihajajo v ospredje?

V umetnosti se dogaja, da tradicionalna forma slike ostaja in je sopotnica sodobne umetnosti, ni pa nosilec. Verjamem, da je vse, kar nas zanima, znotraj konteksta. Menim, da nista več v ospredju talent in delo, temveč je to kontekst, ki te prepriča in skozi katerega razbiraš sodobnega umetnika. ■